

NOVELLA 81

Nya svenska berättare

Rolf Dahlström, Margit Hayes, Kristina Johanson,
Peter Kihlgård, Peter Landelius, Ruth Lingsten, Lars Marén,
Anita Nilsson, Per Nordström, Stig Tonegran

Novella 81

Nya svenska berättare

© 1981 Författarna

Omslagsvinjett Helga Henschen

Ronzo Bok- & Offsettryck AB, Stockholm 1981

ISBN 91-518-1500-1

BOKFÖRLAGET PRISMA STOCKHOLM

Innehåll

- Novellen i Sverige *Gustaf Rune Eriks* 7
Giltigt förfall *Rolf Dahlström* 11
Blå fågel *Margit Hayes* 37
Att vinna nån gång *Kristina Johanson* 59
Petri tårar *Peter Kihlgård* 70
Tithonos *Peter Landelius* 85
Det växande monumentet *Ruth Lingsten* 97
Fredde Lindströms liv *Lars Marén* 113
En och två *Anita Nilsson* 133
Paddan *Per Nordström* 152
Konung av askan *Stig Tonegran* 172
Presentation av författarna 199

Fredde Lindströms liv

Lars Marén

Det hela slutade en onsdag.

Det var den sommaren då det var dans i Parken onsdag och lördag sommaren igenom. Arbetarkommunen arrangerade. Vi som var de ärriga kämparnas välartade barn skulle dra vårt strå till den gemensamma stacken genom att hjälpa till i skjutbanan eller chokladhjulet. Halva kvällen stod vi där, sedan blev vi avlösta. Vi kom in gratis förstås, men fick ingen annan ersättning, det brukades inte inom partiet på den tiden. Fast kompisen och jag lät ibland bli att lämna kvitton i skjutbanan. Sen stämde vi av kassalådan mot kvittoblocket och tog hand om mellanskillnaden.

Man kan egentligen inte säga att vi snodde pengarna, för vi omsatte troget vartenda öre i dansbiljetter. Det var ju det som var kvällens egentliga ärende. Ja, inte själva dansandet förstås, det kunde man lika gärna ha varit utan, men sökandet efter flickor. Eller jakten på fruntimmer, som vi själva hellre hade uttryckt saken. Det var den som var sommarens allt överskuggande angelägenhet och då var dansen en outhärlig kontaktform.

Dansbanan var åttkantig, med tak och ett litet svalbo för orkestern. Stora starka farbröder tog emot dansbiljetterna, som såldes från stora rullar av en kärring i en liten kur. Den som var säker på sin framgång kunde köpa femton biljetter på en gång och gå med en lång remsa

dinglande ur bröstfickan. Vi andra nöjde oss med att köpa en i taget.

Vi var inte särskilt framgångsrika i vårt flickjagande. Det var den tiden i livet då de jämnåriga flickorna plötsligt upptäcker att de är begärligt byte också för betydligt äldre killar. För sextonåringar som kan ge dem en hisnande hemskjuts på en Husqvarna Silverpil. Eller ännu äldre grabbar med kraftfullt dånande BSA eller ursnabba tvåcylindriga Matchless. Eller bäst av allt, killar som har skaffat sig en egen bil.

Det var inte så gott om dem på den tiden, killar med bil. Raggarbegreppet var knappt uppfunnet och tidningarna förfasade sig ännu över skinnknuttarnas vilda leverne. Men några fanns det. En gammal Anglia, mest att skrattas åt. En Dodge fyrtiosexa. Och bäst av allt, en pensionerad åttasitsig Volvotaxi. Knallsuggan kallade vi den, fulla av avund. Ty ännu var det tre år innan vi fick ta körkort och antagligen ännu längre innan vi fick råd att lägga oss till med en sån genväg till flickgunsten.

Men även om vi hörde till småglina som inte hade mycket att komma med i konkurrensen utan fick hålla till godo med dem som av någon anledning blev över, så slutade vi inte att hoppas, upphörde inte att försöka. Nästa ögonblick kunde vi ju dyka rätt på henne, tjejen som ödet hade bestämt åt oss. Klädd i vit plisserad kjol och blå klubbjacka eller i trånga ljusblå jeans och med en chiffongscarf om halsen skulle hon stå där, stråla med ögonen och tacksamt ta emot vår nonchalanta invit. Sen skulle vi dansa kind mot kind och tätt intill. Tio biljetter skulle vi dansa upp och när det var slut skulle vi följas åt därifrån. Sedan låg ju möjligheterna vidöppna.

Naturligtvis hade ödet sällan några sådana flickor i

beredskap åt oss, men man kunde ju aldrig vara säker. Säker kunde man endast vara på att om man struntade i att gå dit hade man missat möjligheten för den gången. Då skulle garanterat ingenting hända förrän om tre dar igen. Därför var onsdagarna viktiga, liksom lördagarna. Och man kunde ju alltid trösta sig med att nästa sommar hade man åldern inne för lätt motorcykel. Då skulle man ha klättrat ett pinnhål på stegen och lagt ett par extra tum till sin manlighet. Förresten hade kompiserna redan en NV Rödmyra i källaren som vi höll på och mekade med, och provåkte i hemlighet. Vi var rädda att åka fast. Inte för böternas skull, dem hade vi inget begrepp om, men det skulle vara en katastrof att inte få lämplighetsintyg på sextonårsdagen.

Motorcyklar var över huvud taget viktiga. Egentligen inte främst för flicktyckets skull. Rättare sagt hade motorcyklarna varit viktiga långt innan flickorna blev till en huvudsak.

Motorcykeln var friheten. Det som befriade kroppen från dess bojar. Vägen är inte längre oändligt lång, början inte tung, fötterna inte ömma när man med en lätt vridning på gasreglaget kan upphäva naturlagarna. En dagsresa på en kvart, bara att dra på. När vi knegade med våra cyklar uppför den långa backen till skolan, att då ha en motor att göra jobbet, en nedväxling bara så klarade man hindret utan ansträngning.

En motorcykel och ett tält, då kan man fara vart man vill, när man får lust. Ingen av oss grabbar hade egentligen varit någon annanstans än där vi bodde. Hos släktingen förstås, farmor och farfar i Bollnäs eller Skövde eller Örebro. Eller hos moster Greta i Sumpan. Några hade väl varit på kollo, eller på bondgård några sommarvec-

kor. Men inte något mera. Det var inte vanligt att folk åkte bort på semester. Åtminstone inte familjer med barn. I alla fall inte arbetarfamiljer som ingen bil hade och inte några pengar. Det fick bli slakten, om nu mor-san och farsan kunde få ledigt en vecka samtidigt.

Därför hade vi dimmiga begrepp om hur det såg ut bortom där vägen krökte sig. Vi kunde inte förena vår upplevda värld med skolgeografins kartvärld och ramsvärld. Hallands floder, Östergötlands sjöar, kons magar. Prepositioner som styr dativ och ackusativ. Murriga svartvita fotografier som visar en blomsteräng med en fjälltopp bakom eller en stenig kobbe med en fyr. När de ungar som vi ansåg vara lyckligare lottade berättade om bilresor de gjort med sina föräldrar hade vi ingenting att komma med. Vi visste inte hur vägen såg ut bortanför Södertälje. Vi hade aldrig försökt pröva bilens toppfart på den långa rakan före Sala. I själva verket visste vi inte var Sala låg, om det var i norr eller söder.

Men med en motorcykel blev allt annorlunda. Då upphävdes alla begränsningar. Då var det bara att packa tältet och sovsäcken, sparka igång och dra iväg. Så långt man hade lust och i den riktning man ville.

Ja, motorcykeln var friheten. Den var sinnebilden för uppbrottet, för upproret mot vardagen. Mot vardagens villkor. Det var därför vi avundades alla som hade motorcykel. De hade möjligheten att dra iväg, att vända bakhjulet åt hela skiten. Behövde inte underkasta sig som vi andra.

Därför var det något som inte stämde när kompisen berättade att hans egen farsa hade haft motorcykel på trettio-talet. En femhundra kubiks Husqvarna med sadel och bönpall och utan bakfjädring. På den hade han och

hon som sedan blev kompisens morsa dragit runt på vägarna med tält och primuskök. Det gick bara inte att tänka sig. Att de som en gång hade haft friheten i sig kunde låta sig förvandlas till sådana försiktiga, småskurna, tjatiga människor.

Att ha motorcykel förpliktade. Helst skulle det gå historier om en kille med motorcykel. Om hur han körde ifrån snuten när han åkte utan körkort. Eller körde uppför trapporna och in i Folkets hus. Historierna behövde inte vara särskilt trovärdiga. De berättades ändå, om och om igen av oss smågrabbar. Vi ville tro på historierna, de var liksom en bekräftelse på att den var sann, drömmen om motorcykeln och friheten. Naturligtvis antog berättelserna med tiden allt mer fantastiska proportioner.

En som det gick många historier om var Fredde, men det berodde inte bara på motorcykeln. Det hade gått historier om Fredde i hela hans liv.

Det var han som pissade i skolfrökens brevlåda och som lugnt fortsatte när hon ertappade honom. När överläraren gav honom en örfil slog han tillbaka och klättrade sedan upp i en björk så att brandkåren måste hämta ner honom. För det blev han mycket beundrad.

Först var jag rädd för Fredde. Han var tre år äldre och brukade komma ut från huset där han bodde och ställa sig mitt i vägen och stoppa småungar som skulle fram där. Om man inte hade en kola eller en tioöring eller något annat åt honom gav han en smörj. Eller också tog han ens mössa och slängde i det svarta kloakdiket.

Därför tog jag långa omvägar runt Freddes hus och aktade mig noga för att komma ensam med honom.

Hade jag kunnat skulle jag väl ha dräpt honom, men till det fanns det ju ingen möjlighet.

Morsan sa att det var synd om Fredde. Att han inte hade det för roligt hemma. Det skulle ha att göra med att hans farsa inte var hans riktiga farsa utan hade fått Fredde liksom på köpet när han gifte sig med hans morsa. Därför var gubben taskig mot Fredde.

Morsan var egen med det att hon sällan rackade ner på folk som gjorde fel. Det berodde alltid på någon olycklig omständighet som de egentligen inte kunde rå för. Jag är säker på att om jag hade frågat henne om hur Freddes farsa kunde vara så grund mot Fredde att han gav sig på honom bara därför att han inte var hans rätta far, så hade hon svarvat till en förklaring till det också. Eller kanske inte förresten, där gick nog gränsen.

I alla fall tyckte hon att jag borde försöka prata med Fredde och bli vän med honom i stället för att bara springa min väg. Han skulle säkert bli snällare bara han märkte att någon väntade sig gott av honom.

Det var ju vackert tänkt, men jag vågade aldrig försöka. Jag var inte säker på att Fredde och min morsa skulle uppfatta saken på samma sätt.

Men visst var hans familj olik min och mina kompisars. Det såg man, om man nu vågade sig förbi. Våra föräldrar underhöll ängsligt sina små hopsläpade egna hemsvillor. Målade och krattade och bytte trasiga tegelpannor. På Freddes tomt låg det fullt med skrot. Putsen hade lossnat i stora sjok från huset och betongtrappan var sprucken och hölls bara ihop av armeringsjärnen. Freddes farsa gick hela veckan i blåbyxor och en skitig nätundertröja. Han var liten och satt och flintskallig. Morsan var stor och fet, med mörkt hängande hår och

en blommig städrock där det ofta fattades knappar. Så visade sig inte våra morsor ute, åtminstone inte gärna.

När Fredde var en tretton år skaffade han sin första gamla moppe. Då slutade han upp med att ofreda småglin. Då ändrade historierna om honom karaktär.

Fredde mötte snutens gamla Kapitän när han var ute med moppen. Snuten tyckte väl han såg för ung ut och vände och satte efter. Men Kapitänen var gammal och risig och gick inte fortare än sjuttio. Det gjorde däremot Freddes moppe och snuten blev frånåkt.

Innan han fyllde femton hade han köpt och sålt minst tio moppar och då köpte han en lätt motorcykel. En skitraka sa vi smågrabbar och försökte lägga in samma förakt i ordet som de stora killarna. Surt sa räven.

Om hälften av historierna hade varit sanna så hade Fredde aldrig fått ta sitt motorcykelkörkort på sextonårsdagen. Då hade han stått på snutens svarta lista. Men den här ska i alla fall ha inträffat.

Fredde kom på sin Silverpil i cirka åttio knutar förbi en skola. En motorcykelsnut på en BMW hängde på. Det skulle inte ha varit någon match för snuten i vanliga fall, men Fredde körde in på en smal kostig och fortsatte sedan rakt ut i skogen. Där kunde inte den breda BMW:n hänga med utan Fredde kom undan. Det blev inga efterräkningar, eftersom nummerskylden var den enda del på cykeln som Fredde aldrig tvättade.

När historien hade gått ett tag sas det att snuten fastnade med de liggande cylindrarna mellan två träd, men det trodde jag inte på.

Nu hade vi börjat beundra Fredde. Grabbarna gick och hoppades att de en gång skulle få åka med. Om han var utan bensin kunde han få oss att sala ihop till en full

tank genom att lova var och en ett varv runt kvarteret. Vi kunde också i nåder få tvätta oljiga motordelar i fotogen, eller bara sitta i verkstan och se på hur han mekade.

Det här började redan innan han köpte Trajan, men det var inte förrän då vi dyrkade honom. En Triumph Tiger 100. En femhundrakubikare på trettiofyra hästar. 100 stod för hundra engelska mil i timmen, det vill säga drygt hundrasextio. Ett smalt nerböjt styre, en stor bensintank, sittdyna med plats för två, ett smalt ribbmönstrat framdäck och ett bredare bakdäck.

Och så motorn. En twin. Det är en tvåcylindrig radmotor med vevaxeln på tvären. Två kromade avgasrör som blånar just i kröken. Ljuddämpare mer för syns skull än för hörselns. Torrsumpsmörjning, det vill säga oljan fanns i en särskild oljetank. Växellådan var inte sammanbyggd med motorn utan låg som ett särskilt paket bakom. En kedja gick mellan motorn och växellådan och en annan mellan lådan och bakhjulet.

Det fanns många sorters tunga motorcyklar, och vi kände till dem alla. Militärens gamla Albin Monark med sidventilmotor och så tung ram att man inte kan resa upp den om man skulle gå omkull. Encylindriga BSA med stötstänger. Sjuhundrakubiks encylindriga Panther med en lutande cylinder som samtidigt utgjorde en del av cykelns ram. Bajsfärgade Harley-Davidson med fotkoppling och handväxel och jättestyren. Och nästan mytologiska Vincent tusenkubikare. Tvåcylindrig V-motor med överliggande kamaxlar. Femtiofem hästar. Svart, stor bensintank.

Ja, vi visste förstås om många flera. AJS och Matchless, snutens BMW, Moto Guzzi och Velocette. Till och

med den märkliga fyrcylindriga danska Nimbus kände vi till. Norton. Douglas med kardandrift och V-motor.

Men Triumph var finast. Hade man en Traja hade man nått målet. Vi snackade mycket om vad man skulle göra när man fyllde arton. Eller kanske innan om man tordes. Köpa en BMW trefemtia. Encylindrig med kardandrift. Eller en BSA enstånka. Bara att ha medan man gnodde ihop stålar. Tillräckligt med lovor för att ha råd med en Traja.

Det berodde naturligtvis på Fredde. Att han var den enda motorcykelkille vi egentligen kände. Hade han haft en NSU eller HD eller AJS Competition hade vi nog älskat det märket.

Men nu var det Triumph.

Det fanns ingenting snabbare än Triumph. Fick helt enkelt inte finnas. Vi kunde visserligen inte bortse från naturlagarna. En Vincent var förstås snabbare, när det kom till kritan. Men den räknades inte riktigt. "En ren racermaskin", sa vi. "För torra asfaltvägar."

Freddes Traja gick på alla vägar. Han körde året runt. En av historierna om honom gick ut på att han tappade växelpedalen på Södertäljevägen i hundrafemtio knutar en vinterdag. Jag vet inte vad det egentligen var för märkvärdigt med att tappa just växelpedalen, mer än att han fick ett helsike att ta sig tillbaka på fyran och leta rätt på den. Men det hade hänt i alla fall. I hundrafemtio på Södertäljevägen.

Ett problem för vår beundran var att Freddes motorcykel var den minsta och svagaste Triumph som tillverkades. Det fanns en sexfemtia som hette Tiger 110 och hade fyrtiotvå hästar och som enligt sin typbeteckning skulle gå minst hundrasjuttiofem. Ytterligare en modell

hette Triumph Bonneville, men den hade ingen sett i verkligheten.

När man nu hade skapat sig en halvgud kändes det orättvist att någon annan, på grund av sketna åtta hästar mer, skulle komma före med femton knutar. Därför måste Freddes cykel vara den snabbaste Tiger hundra som över huvud taget existerade. Det var nödvändigt för att våra föreställningar skulle hänga ihop. Solen fick inte ha några fläckar.

Fredde själv gjorde vad han kunde för att våra förväntningar skulle uppfyllas. Två dagar av tre låg motorn nedplockad i verkstan medan Fredde funderade, filade, provade och började om igen. En ny lättad vevaxel, dubbelförgasare, racertopp och ändrade kamprofiler var Freddes bidrag till miraklet. Sedan måste de troendes entusiasm göra resten, precis som i andra religioner. Och vi var lika angelägna att föra ut budskapet om miraklen som någonsin Jesu tolv apostlar.

Följaktligen var det Fredde som hade det gällande korvrekordet. Det gick ut på att åka till Södertälje, köpa en korv i kiosken vid centralstationen, äta upp korven och sen åka tillbaka igen. En sträcka på sex mil som delvis gick genom villasamhällen. Trettiofem minuter hade han gjort det på enligt legenden. En snittfart på hundra-tjugo om man ger korven fem minuter, inte var det mera otroligt än att Jesus gick på vattnet.

Det vanliga knegarlivet var ingenting för Fredde. Senare, när det blev behov av att sätta en etikett på honom, titulerades han verkstadsarbetare. Det var väl sant i den meningen att ingen arbetade mera i sin egen verkstad än han. Där kunde han tillbringa nätter och dagar. Däremot hade han inte mycket till övers för att arbeta

åt andra. Det tog bort för mycket tid och var för övrigt inget för en frihetsälskande människa. Fredde's anställningar blev därför korta, stormiga och sällsynta. Nej, när han måste ha pengar föredrog han att handla med skrot eller reparera mopeder åt gamla kärringar. När han nu hade sin fina verkstad, som var det enda han kunde tacka sina många arbetsgivare för.

Han hade världens snabbaste motorcykel och han sket fullständigt i all den försiktiga förtänksamhet som präglade livet för oss andra. Han var den perfekte hjälten.

När vi andra ville lägga några tum till vår växt i omgivningens ögon ansträngde vi oss att se ut som något som vi inte var men gärna ville. Kläder, frisyra, språk och uppträdande skulle imponera på dem som inte kände oss, och kanske också på våra kompisar.

Fredde var inte sådan. Han behövde inte göra sig till för att verka vara någonting. Han var den han var ändå. I skinnjacka, svarta jeans, tillbucklad svart keps. Inte hade han blivit en annan och bättre genom att skaffa en jacka med stoppningar och nitar eller en blank glittrig störtkruka.

Han snackade inte så mycket heller. Det var så många andra som snackade. Inte minst vi smågrabbar som gång på gång ville veta hur det var när han utförde sina hjältedåd.

Till sist lät han oss berätta och nöjde sig med ett gåtfullt garv eller ett nedlåtande "kanske det du", när rövarhistorierna blev allt för halsbrytande.

Jodå, när en gubbe med Kapitänen behövde en ny kardan hade Fredde smugit in i snutens garage en natt och snott kardanen från deras gamla skov. Det var därför snutarna äntligen fick sin Amazon, den gamla Kapitä-

nen var inte värd ens så mycket som en ny kardan. Sen monterade han kardanaxeln på gubbens bil och fick bra betalt för besväret.

Jag hade börjat i gymnasiet hösten innan. På så sätt kom jag ifrån de gamla kompisarna en hel del. Fick andra intressen, nya lojaliteter. De andra, de som slutade plugget och började jobba, hade gott om både fritid och pengar. Själv måste jag göra läxor om kvällarna och leva på fickpengar som jag fick av mina föräldrar.

Det var en tid av många kompromisser. Mellan föräldrarnas förväntningar och den egna förmågan. Vad man kunde säga, hur man skulle vara hemma och i plugget. Så småningom en besvärande känsla av att inte riktigt höra hemma någonstans, att inte riktigt duga.

De andra grabbarna, de som började jobba, hade det nog också besvärligt. Att plötsligt vara yngst i ett gäng hårdhänta arton–tjuguåringar. Eller att behöva bli kompis med gubbar i fyrtioårsåldern. Höra på deras snack om villor och ungar och skatter.

På sätt och vis gjorde det Fredde viktigare. När man äntligen var klar med läxorna kunde man dra på sig skinnpajen och se om det lyste när man gick förbi Freddes verkstad. Man kunde sitta där en stund i det starka lysrörsljuset och dra in den goda lukten av fotogen och olja och metall. Det var möjligt att låtsas som om allt fortfarande var som förr.

När snuten kom ner i garaget och skulle få igång sin gamla Kapitän. När motorn äntligen startade och han lade in ettan och släppte upp kopplingen och ingenting hände. Hur lång tid det tog innan de dumma snutarna äntligen fattade att det otroliga hade hänt. Någon hade

snott kardanaxeln!

Det var skönt att skratta åt en sådan historia, att veta att något sådant faktiskt kunde hända. Allt annat ändrades men Fredde fanns kvar. Tok-Fredde, mannen som man alltid kunde lita på.

Därför blev vi bedrövade när vi märkte att Fredde också förändrades. Det var som om det sista landfästet plötsligt lossnade och började driva med den andra bråten. Om Fredde också blev vanlig skulle det på något sätt vara slutet. Beviset för att bara tråkigheten var verklig, allt annat en önskedröm.

Men flodens lopp gick inte att hejda.

Det började med att Fredde monterade bort dubbel-förgasaren. Den drog för mycket soppa, sa han. Som om en hjälte fick lov att bry sig om sådana trivialiteter. Hade man världens snabbaste Traja-femhundra fick man väl vara glad åt det och betala vad det kostade.

Han syntes allt oftare i bil också. Olika bilar. Det hängde visserligen ihop med att han och en kompis hade börjat kursa begagnat, men var ändå illavarslande. Särskilt som det ofta satt en brud i bilen. Det var en tjej som vi aldrig hade sett på motorcykeln, kanske gillade hon inte att åka. Inte någon snygging, som det hade anstått en hjälte, utan en helt alldaglig brud. En som skulle komma att se ut som våra morsor om tjugo år. Han sågs också allt oftare med rentvättade händer. Allt detta gav oss onda aningar.

Men värst var när han berättade att han hade varit och mönstrat. Till hösten skulle han in i lumpen. Inte ens som motorcykelordonnans utan i flottan! En sjöman till häst fast tvärtom. Ett helt år skulle han vara borta.

Ligga ute på någon båt och inte visa sig i verkstan annat än någon enstaka helg. Efteråt skulle han vara helt förändrad, det begrep vi. Vi skulle vara förändrade också, och vi skulle inte kunna göra någonting åt det. Denna sommar var den sista.

I verkligheten blev det inte så mycket av med kontakterna då heller. Sommaren är ju inte precis den tid då grabbar med motorcykel umgås med grabbar utan motorcykel. Då ska man skörda frukterna av vinterkväl-larnas mekande. Då ska råmaterialet samlas in till den kommande vinterns rövarhistorier. Då kör motorcykelgängen ikapp till någon avlägsen skogsbacke dit bara de kan nå.

Så Fredde var mest borta. Om han inte var ute med motorcykeln så åkte han bil med bruden. Vi andra fick sysselsätta oss utan honom.

Det blev lättare än väntat. Jag jobbade extra som lagerbiträde den sommaren och började sju på morgnarna. Man var rätt nöjd då om man fick krypa i säng vid niohalvtiotiden. Sen var det ju Parken onsdag och lördag. Det var uppskruvade förväntningar som byttes i sorg och bedrövelse när inget nappade. För att sedan åter övergå i hopp inför nästa danskväll. Jag glömde bort Fredde. Jag hade nog med mig själv.

Förr hade vi ofta fantiserat om vad man borde göra när man märkte att ungdomstiden slutgiltigt var förbi. När ingenting mera återstod än att springa runt i ekkorrhjulet tills kronikerhemmet eller döden kom som en befriare. När man med andra ord hade fått ut av livet det som livet anständigtvis kunde ha att erbjuda.

Då tar man repet, ansåg några, eller hoppar från Västerbron. Hellre det än att bli som föräldrarna. Låta sig

luras till ett livslångt slaveri under de egna ambitionerna. Man skulle leva tills man blev arton och kunde skaffa sig en tung motorcykel, och sedan ytterligare ett par år. Därefter borde man ha hunnit med det viktigaste.

Mest stilfullt var det naturligtvis att köra ihjäl sig. Av misstag eller medvetet.

Vi brukade tala mycket om ifall det sista var möjligt, att med berätt mod köra rakt in i en bropelare eller bergvägg. Diskussionen kunde bli ganska het utan att vi kom fram till någon gemensam uppfattning. Några menade alltid att det gick, därför att inget hände förrän man brakade in i hindret, och då var det för sent att göra något åt det. Det var inte som att till exempel bränna sig med flit, där smärtan hindrade en från att fullfölja det man höll på med. Motsatta sidan trodde inte på det resonemanget. Man skulle ändå väja i sista ögonblicket, medan det ännu fanns en chans.

Fredde brukade inte delta i den sortens diskussioner. En gång sa han att problemet inte var aktuellt för hans del. Så snabb som hans Traja skulle bli innan han var färdig med den så fanns det absolut inga möjligheter att han skulle få uppleva sin tjuguettdagsdag.

Det var några år sedan vi höll på och snackade så där. Det hängde ju inte riktigt ihop att jobba som en galning för att klara gymnasiet och samtidigt räkna med att ta livet av sig före myndighetsdagen. Antagligen såg de andra killarna saken på samma sätt. Men vi tyckte ändå inte det var särskilt uppseendeväckande om en eller annan motorcykelkille gick till de sällna jaktmarkerna. Det var en risk man fick ta bara. Så enkelt var det.

Kanske var det därför att vi hade snackat så mycket om såna saker som jag omöjligt kunde ta saken på all-

var när kompisen berättade att Fredde var död.

Fredde var död. Han hade råkat ut för just detta som vi alltid hade skämtat om. Lev farligt, dö ung, sa vi. Fredde hade levt farligt, i våra historier men också i verkligheten. Nu var han död. Verkligt död.

Det gick inte att förstå. Vi hade snackat så mycket. Försökt att föreställa oss hisnande situationer. Hur man styrde rätt mot undergången men i sista ögonblicket klarade hindret med ett dasspappers marginal. Det var nära, men man klarade sig alltid. Precis som på bio. Man visste att hjälten klarade sig, annars skulle ju filmen ta slut efter en halvtimme. Det var tryggheten med bio. Även om det såg aldrig så hopplöst ut så skulle hjälten klara sig på något sätt. Det visste man. Det som var spännande var att se hur det skulle gå till. Och när filmen var slut gick man ut och gjorde någonting annat.

Vad var döden egentligen? Döden var något som förekom i krig och filmer, något som drabbade soldater och civilbefolkning och filmhjältens motståndare. Men krig hade vi inte, även om det var kusligt spännande att fundera över vad som hade hänt om tyskarna hade invaderat Stockholm den natten man föddes. Döden som en möjlighet att räkna med vid motorcykelåkning var något som vi drog till med för att göra intryck på varandra och skrämma våra överdrivet försiktiga föräldrar. Vi trodde aldrig på allvar att döden skulle drabba oss själva.

Därför visste vi inte vad vi skulle göra. När man inte ens fattar vad det är som har hänt kan man ju ännu mindre förstå hur man ska förhålla sig.

Vi var givetvis fulla av suveränt förakt för våra morsors ängsliga iakttagande av alla former och ritualer som hängde samman med att någon dött. Hur länge man

borde gå sorgklädd. Om slipsen skulle vara vit eller svart. Storleken på begravningskransar och kistbuketter. Idel betydelselösa saker som ingen vettig person kunde hålla i huvudet.

Kanske började vi nu så smått förstå vad allt detta krimskrams tjänade för syfte. När man inte begriper någonting alls kan det vara bra att få syssla med sådant. Med frågor som har rätt svar, även om de ibland är svåra att finna. Medan man vänjer sig vid döden.

Vi fick försöka klara oss ändå. Försöka hitta ett sätt att långsamt ta till oss vissheten. Att det var allvar denna gång. Riktig verklighet och inte något som man bara kunde hoppa av ifrån om det blev för otäckt.

Vi satt några stycken i kompisens rum. Ingen annan var hemma i huset så vi kunde vara ostörda. Så hade vi suttit många gånger och snackat och fantiserat och försökt imponera på varandra. Nu handlade det om det verkliga livet. Den verkliga döden.

Hur hade det egentligen gått till? Hade någonting gått sönder när Fredde försökte pressa sitt rekord på stående kvartsmilen? Eller hade någon klantig bilist girat utan att se sig för just som Fredde låg på omkörning?

Nej inte alls. Det hade inte gått särskilt fort. Kanske inte mer än femtio. Det var mitt inne i samhället, vid övergångsstället framför posten. Fredde måste inte ha sett att en gubbe var på väg över gatan. Han tittade väl på något annat, en brud kanske. Gubben såg väl inte motorcykeln heller. Eller också kände han sig säker på övergångsstället. När Fredde fick syn på gubben var det för sent att stanna, det gällde bara att välja sida. Fredde valde insidan. Trodde väl att gubben skulle fortsätta till refugen i mitten. När gubben fattade att motorcykeln

inte skulle hinna stanna hade han tre saker att välja på. Att stå kvar eller att gå åt något håll. Han valde att gå tillbaka. Han trodde väl att motorcykeln skulle hållas ute i gatan.

Följden blev att Fredde krockade med gubben, körde omkull och med cykeln över sig kanade in mot trottoaren. Huvudet hamnade mellan framhjulet och trottoarkanten. Han levde när ambulansen kom, men dog på väg till sjukhuset. Gubben klarade sig med ett brutet revben.

Det var inte rättvist. Att den killen strök med på det sättet. I mopedfart. På grund av en hönsig gubbe. Och för att han inte använde störtkruka. Att spela ett högt spel med livet som insats och förlora på en rutertrea. Krigshjälten som kommer hem på permission och får en tegelpanna i huvudet.

Visserligen skulle det vara tacksamt när morsan satte igång att förfasa sig. Att kunna svara att för Fredde hade det ju inte tjänat mycket till att vara försiktig. När han körde åt helvete gjorde han det i femtio. Hur skulle man kunna skydda sig mot det?

Men det var inte mycket till tröst. Dessutom visste vi att våra morsor inte skulle fästa sig vid sådana småsaker som hur det hade gått till. Att åka motorcykel är livsfarligt helt enkelt, allt annat är undanflykter.

Någon började berätta. En episod ur Fredde Lindströms korta men händelserika liv. Fredde höll på att laga en punka på bakhjulet när ett par andra killar kom in och sa att korvrekordet till Södertälje kunde betraktas som slaget. De hade fått tag i en femhundrakubiks Giler, en ren TT-cykel, och nu skulle de sopa asfalten med alla gamla lusbon som tidigare hade bromsat farten på sträckan. Fredde antog utmaningen. Jodå, han skulle

gärna hänga med och se när smågrabbarna försökte. Förresten kunde han sticka före de sista kilometerna och förvarna korggubben så att han hade ett par slangar klara när de kom. På så vis behövde de inte förlora tid med att beställa. De fick bara vara bussiga och vänta medan han skruvade tillbaka bakhjulet. För utan det var det risk att det gick för fort, och det vore ju orättvist.

Därefter satte han tillbaka hjulet, lade på och låste kedjan och justerade spänningen noga. Han anslöt också staget mellan bromspedalen och bakbromsen, men glömde i hastigheten saxpinnen som ska hindra att justerskruven gängar upp sig.

Det blev en spännande resa. Gileran var verkligen mycket snabb, och Fredde hade all möda att hänga med. Hade grabbarna inte varit två på samma cykel hade han inte haft en chans, men nu var det jämnt. Det gick inte alls för Fredde att köra ifrån mot slutet. I stället låg de hjul vid hjul på bron över kanalen.

Det var inte förrän två kvarter från korgkiosken som Fredde kom loss. En lastbil kom ut från en tvärgata. De andra lade på en tvärnit, men Fredde bromsade inte. Han räknade med att lastbilen skulle hinna bromsa så att han kunde slinka förbi. Det lyckades, och han fick det försprång han behövde för att komma först till korgståndet.

Då, när han skulle bromsa in för att elegant beställa åt de andra två som kom i full fart på gatan bakom honom, då fungerade inte bromsen. Med ett brak körde Fredde, cykel och allt rakt in i korgståndet. Ståndet kantrade, korvarna vältes ut, gubben skrek och svor, de andra grabbarna garvade. Och Fredde samlade ihop sig själv och cykeln, båda lätt ramponerade. Så kan det gå

när inte saxpinnen är på!

Det blev tyst när historien var berättad. Ingen sa det som alla tänkte. Att om lastbilen hade kommit en tiondel tidigare och Fredde också hade behövt nita så hade han kanske inte kunnat. Kanske fungerade inte bromsen då heller. Då hade han krockat med lastbilen. Då hade han nog dött. Lastbilar dör man när man krockar med. Inte korvstånd. Inte alltid i alla fall.

Det hade varit stilenligt. Att omkomma när man försvarar sitt eget hastighetsrekord. Det hade varit en död som anstod en legendarisk person som Fredde. En död som var honom värdig.

Ingen verkade ha något att tillägga. Inget mer än att det var ju för djävligt alltså. Lika bra man går hem då. Ja, inte mycket annat man kan ta sig till en sån här kväll. Man kan ju inte gärna gå till Parken. Nej man kan ju inte gärna det. Då går man väl då. Då går man ja.

Men visst gick man till Parken. Var och en för sig gick man till Parken framåt tio när det blev ordentligt mörkt. Vi låtsades inte se varandra. Låtsades inte att vi var där. Men vad fan, inte blev Fredde mera levande för att vi stannade hemma.

Man gick till Parken den kvällen och andra kvällar. Andra somrar. Och så småningom träffade man den där bruden och blev gift och fick barn och nu är man lika ängslig och insnöad och hopplös som någonsin ens egen morsa.

Drömmen om friheten har vuxit bort, eller kanske den dog den där sommaren. Dog mellan en trottoarkant av sten och framhjulet till världens snabbaste femhundra-kubiks Traja.

Lars Marén är född 1943 och uppväxt i Stuvsta söder om Stockholm. Han är fil kand och statstjänsteman.

Lars Marén

Konsult på LoveOne Consulting AB

Stockholms län, Sverige | Myndighetsrelationsbranschen

1969 – 2008 (39 år)

Jobbat med nästan allting inom kultur och medieområdet. Sedan 1982 mest radio och tv. Medverkat i alla förändringar inom radio och tv-området sedan dess, t.ex. reklam/tv, kommer radio, digitalradio, digitaltv, evenemangslistan, must carry-reglerna, radio och tv-lagen. Medverkat i ett stort antal utredningar inom området.

Handläggare

Riksdagens upplysningstjänst

1965 – 1969 (4 år)

Svara på det som riksdagsledamoterna kunde komma på att fråga om. Småutredningar inom ett brett ämnesområde.

Lars Maréns kompetenser och expertis

Lang erfarenhet av policyarbete inom medieområdet

Utredningserfarenhet

Erfarenhet av lagstiftningsarbete

Vet hur det statliga maskineriet fungerar

Detalj kunskap inom många delar av det mediepolitiska området

Foljer löpande utvecklingen inom medieområdet

Kan analysera innebörden av mediepolitiska förslag och utspel

Lars Maréns utbildning

Stockholms universitet

Filosofie kandidatexamen, Statskunskap

1963 – 1966

Södra Latin

Studentexamen

1958 – 1962